

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ОПЛАТУ ПРАЦІ – ОДНЕ ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

У статті розглянуто конституційне право на оплату праці, як одне із найважливіших соціально-економічних прав людини. Зазначено, що конституційне право на оплату праці, як і право на працю є найважливішим соціально-економічним правом людини й громадянина, гарантоване Конституцією України, міжнародно-правовими актами та законами України, що дає можливість кожному отримувати справедливу винагороду за свою працю. Виокремлено притаманні цьому праву ознаки, що визначають його місце в системі конституційних прав людини й громадянина, закріплених в Основному Законі України.

Ключові слова: держава, конституційні права, оплата праці, працівник, праця, соціально-економічні права.

Постановка проблеми. Головним і вирішальним елементом трудового потенціалу є людина з її здібностями, потребами, рівнем освіти, кваліфікацією і досвідом. Оплата праці є тим головним джерелом, за рахунок якого працівник задовольняє як свої первинні потреби, так і потреби більш високого рівня. В період, коли, з одного боку, загострюється проблема задоволення матеріальних потреб, а з іншого, – перехід до ринкових відносин і побудова в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки потребує більш широкого кругозору і високої кваліфікації працівників, питання оплати праці, її рівня, своєчасності виплати виносяться самим життям на перший план. Безумовно, оплата праці є однією з найбільш важливих правових категорій у системі умов праці. Вона віддзеркалює всі суперечності суспільства, його досягнення та прорахунки та є однією з гарантій реалізації конституційного права на працю, а, отже, – одним із найсуттєвіших прав працівників.

Метою статті є висвітлення найважливіших моментів щодо оплати праці як однієї із гарантій реалізації конституційного права на працю.

Аналіз останніх досліджень. Питання оплати праці було предметом дослідження таких науковців, як В. М. Божко, Н. Б. Болотіна, В. М. Вегера, Ю. М. Верес, О. В. Гаєвая, Н. Д. Гетьманцева, С. Ю. Головіна, О. О. Єршова, М. І Кучма, Л. І. Лазор, Р. З. Лівшиць, М. В. Лушнікова, А. Ю. Пашерстник, О. І. Процевський, В. О. Радіонова-Водяницька, Н. М. Салікова, Н. М. Хуторян, Є. Б. Хохлов, Г. І. Чанишева, О. М. Ярошенко та ін.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 43 Конституції України [1] кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя пра-

цею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Закріплюючи це право, Конституція одночасно проголосила й право на винагороду за працю, на своєчасне її отримання та захист цього права законом. Отже, важливим складовим елементом конституційного права громадян України на працю є те, що його реалізація надає можливість людині заробляти працюючи собі та своїй родині на життя. У зв'язку з цим, оплату праці слід розглядати як одне з найважливіших соціально-економічних явищ, оскільки, з одного боку, вона є основним джерелом доходів громадян України – найманих працівників і тому може розглядатися як один із головних компонентів, що визначають рівень життя населення країни. З іншого, для роботодавців витрати на заробітну плату є вагомою частиною загальних витрат виробництва, а тому її розмір має суттєве значення і для доходів роботодавця.

Право на оплату праці, як і право на працю відноситься до соціально-економічних прав, які служать індикатором соціальної держави, оскільки їх закріплення свідчить про прагнення останньої їх реально забезпечувати. По суті, соціальна держава є юридичним вираженням відповідальності й обов'язків держави перед суспільством щодо реалізації соціальної програми, що ґрунтується на економічних, соціальних і культурних правах. Звичайно, про, так би мовити, «ступінь соціальності» держави неможливо судити лише за наявністю (або відсутністю) в конституціях переліку соціально-економічних прав людини і громадянина. Навіть якщо такі права закріплені, вони можуть бути сформульовані як наміри держави, як норми-декларації. У такому разі ці права належить розглядати не як суб'єктивні права, а лише як орієнтир для діяльності уряду країни.

Втім О. І. Процевський вважає, що право на працю, право на оплату праці і право на належні, безпечні та здорові умови праці, які згідно з Конституцією України складають правовий статус громадянина, є правами суб'єктивними. Оскільки суб'єктивні права існують у нерозривному зв'язку з юридичними обов'язками, які покладені на роботодавця, державу і працівника, то в механізм правового регулювання праці включається весь юридичний інструментарій соціальної галузі, якою є трудове право [2, с. 67]. Право на працю науковець розглядав як можливість індивіда заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, або ж шляхом вільного вибору професії й занять. Учений стверджував, що право на працю має комплексний характер, адже воно має економічний і соціальний складники. Економічний складник виявляється в адекватності оплати праці її затратам, і фактично означає можливість людини здобути засоби на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї. Соціальний складник полягає в можливості людини отримати допомогу в працевлаштуванні, а також забезпечити гідний рівень життя для себе і членів своєї родини [2, с. 55].

Отже, як сукупність прав людини розглядувані соціально-економічні права покликані забезпечувати гідний рівень життя й необхідну соціальну захищеність. А. Менгер, характеризуючи внутрішню структуру соціально-економічних прав, відносив до них три взаємопов'язані права трудівника: його право на працю, право на повний результат своєї праці і право на гідне людське існування [3, с. 7]. Причому дослідник розмірковував про три права одного цілого: ця можливість працювати породжує іншу можливість – отримувати справедливу винагороду за свою працю, що, у свою чергу, дозволяє забезпечувати гідний рівень свого існування.

З позиції Конституційного Суду України [4] передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм їх реалізації може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів для збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути зумовлені потребою запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України, що згідно з ч. 1 ст. 17 Конституції України є найважливішою функцією держави. Водночас зміст основного права не може бути порушений, що є загально-визнаним правилом, на що вказав вищий орган конституційної юрисдикції в своєму рішенні [5]. Неприпустимим також є встановлення правового регулювання, за яким розмір пенсій, інших соціальних ви-

плат і допомог буде нижчим від рівня, визначеного в ч. 3 ст. 46 Основного Закону країни, й не дозволить забезпечувати належні умови життя особи в суспільстві і зберігати її людську гідність, адже це суперечитиме його статті 21. Розміри виплат залежать від соціально-економічних можливостей держави, проте мають гарантувати конституційне право кожного на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї. Хоча у ст. 48 Конституції й не закріплюється, що держава гарантує достатній життєвий рівень, проте завдання останньої, яка проголосила себе соціальною, полягає в тому, щоб створити такі належні умови для людини, щоб вона своєю працею могла б забезпечити гідну матеріальну базу життєдіяльності для себе і своєї сім'ї.

Отже, соціальною є держава, яка визнаючи людину найвищою соціальною цінністю, надає допомогу особам, які знаходяться у складній життєвій ситуації, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя, перерозподіляє економічні блага відповідно до принципу соціальної справедливості, а своє призначення вбачає в забезпеченні громадянського миру і злагоди в суспільстві. Вона забезпечує соціальну спрямованість економіки, що є фундаментом для реалізації соціальних прав громадян, зокрема, на соціальний захист і достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло. Основними пріоритетами соціальної держави в питанні забезпечення достатнього рівня життя виступають: а) підвищення якості й рівня життя населення; б) чітке розмежування сфер державного і колективно-договірного регулювання оплати праці; в) поступальне зростання мінімального розміру заробітної плати; г) установа й забезпечення державних гарантій у сфері оплати праці; д) обмеження розмірів утримань із заробітної плати, в тому числі розмірів оподаткування доходів; е) посилення захисту прав працівників на своєчасне й у повному розмірі одержання заробітної плати [6, с. 26].

У зв'язку із послідовною політикою України на зближення з Європейським Співтовариством важливе значення має вплив світових і європейських стандартів у сфері соціально-трудова права людини. Деякі формулювання Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадські і політичні права та Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права буквально відтворені в тексті Основного Закону. Так, у ст. 23 Загальної декларації прав людини [7] проголошено, що кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці й на захист від безробіття. Кожна працююча особа без будь-якої дискримінації має право на рівну оплату за рівну

працю. Кожен працюючий має право на справедливий і задовільний винагороду, яка забезпечує гідне людське існування, її самої та її сім'ї і яка в разі необхідності доповнюється іншими засобами соціального забезпечення. У ст. 6 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [8] задекларовано право людини на працю, що включає право кожного отримати можливість заробляти собі на життя працюю, яку вона вільно обирає або на яку вона вільно погоджується, й мають зробити належні кроки до забезпечення цього права. У ст. 7 цього ж міжнародно-правового документа встановлено, що право кожного на справедливі і сприятливі умови праці включає, зокрема, винагороду, що забезпечувала б як мінімум усім трудящим справедливую зарплату й рівну винагороду за працю рівної цінності без будь-якої різниці. Про посилення уваги Європейського Співтовариства до соціальної спрямованості державної політики свідчить прийняття Хартії основних соціальних прав трудящих, що передбачає право кожного на справедливую винагороду, яка б забезпечувала задовільний рівень життя для всіх працівників і членів їх сімей [9]. Відповідно до ст. 4 Європейської соціальної хартії [10] з метою забезпечення ефективного здійснення права на справедливую винагороду держави-учасниці зобов'язалися: а) визнати право працівників на таку винагороду, яка забезпечує їм і їхнім сім'ям достатній життєвий рівень; б) визнати право працівників на підвищену ставку винагороди за роботу в надурочний час з урахуванням винятків, передбачених для окремих випадків; в) визнати право працюючих чоловіків і жінок на рівну винагороду за працю рівної цінності; г) визнати право всіх працівників на розумний строк попередження про звільнення з роботи; г) дозволити відрахування із заробітної плати тільки на умовах і в розмірах, передбачених національними законами або правилами чи встановлених колективними договорами або арбітражними рішеннями.

У той же час незважаючи на те, що право на оплату праці є конституційним, усе ж трапляються непоодинокі випадки, коли це право не дотримується і громадяни вимушені звертатися до вповноважених органів за його захистом, у тому числі стосовно невиконання чи неналежної виплати заробітної плати. Як свідчить практика, відповідних юридичних важелів внутрішнього рівня не завжди буває достатньо для захисту трудових прав працюючих, а тому останнім доводиться звертатися навіть до відповідних міжнародних інституцій, аби досягти успіху. Зокрема, велику кількість скарг, пов'язаних з порушенням трудових прав, розглянуто Європейським судом з прав людини. Усі вони в основному стосувалися не-

виплати або невчасної виплати заробітної плати та інших компенсаційних і гарантійних виплат. Скарги обґрунтовували свої вимоги порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [11], у якій закріплено право кожного на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, визначеним законом, який вирішує спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру, а також порушенням права на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, який визначено у ст. 13 Конвенції.

Прикладами порушення наведених вище прав можна назвати такі справи: «Ромашов проти України», «Баландіна проти України», «Войтенко проти України», «Сичов проти України» та ін. Висновок з аналізу цих справ має важливе значення для захисту трудових прав осіб, які працюють на державних чи комунальних підприємствах і отримують заробітну плату за рахунок бюджетних асигнувань та полягає в тому, що відповідний державний чи комунальний орган – засновник відповідного підприємства – не може відмовитися покривати свої борги, що виникли у підприємства із зарплати працівників. У цьому випадку засновники не повинні керуватися ч. 3 ст. 96 Цивільного кодексу України, за якою учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, оскільки Європейський суд з прав людини наполягає, якщо виконання рішення про виплату заборгованості із зарплати неможливе через відсутність відповідних бюджетних асигнувань, держава не звільняється від відповідальності за невиконання цього рішення [12, с. 38-41].

Висновки. Підводячи підсумок вищевикладеному можемо констатувати, що система конституційних прав і свобод у сфері праці своїм правом на оплату останньої надає можливість фізичного існування людини шляхом отримання нею певних матеріальних благ за свою працю. Право заробляти собі на належне існування є невід'ємним від права на саме життя, позаяк останнє є реальним, лише коли воно забезпечене матеріально. Це право (як і на працю) є невідчужуваним, адже тільки сама людина вправі розпоряджатися своїми здібностями до праці. Втім, незважаючи на те, що кожен має піклуватися про власний добробут особисто, держава зобов'язана створювати відповідні умови, щоб людина реально мала змогу забезпечити себе і свою сім'ю. Забезпечення людини такою можливістю – одне з головних зобов'язань соціальної держави.

Конституційне право на оплату праці, як і право на працю є найважливішим соціально-економічним

правом людини й громадянина, гарантоване Конституцією України, міжнародно-правовими актами та законами України, що дає можливість кожному отримувати справедливу винагороду за свою працю. Цьому праву притаманні такі ознаки, що визначають його місце в системі конституційних прав людини й громадянина, закріплених в Основному Законі України: а) є одним із фундаментальних прав людини, встановлених Конституцією України, міжнародно-правовими актами й законами України та визнається більшістю держав світу; б) має економічну й соціальну складові частини. Економічний складник полягає в тому, що людина за допомогою праці може забезпечувати себе та свою сім'ю засобами для існування.

Соціальний складник зумовлюється тим, що держава через систему гарантій надає соціальну допомогу працівникам і їхнім сім'ям; в) визначається й гарантується державою через систему юридичних гарантій; г) важливе місце в реалізації права на оплату праці мають міжнародні нормативно правові акти, такі як Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р., конвенції Міжнародної організації праці тощо; д) гарантується не лише для громадян України, а й для іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території нашої держави на законних підставах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Процевський О. І. *Методологічні засади трудового права: моногр.* Харків: ХНАДУ, 2014. 260 с.
3. Менгер А. *Завоевание рабочим его прав. Право на полный продукт труда в историческом изложении.* Санкт-Петербург, 1906. 148 с.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 49 народних депутатів України, 53 народних депутатів України і 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» від 26.12.2011 р. №20-рп/2011. *Офіційний вісник України*. 2012. №3. Ст. 100.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 р. №5-рп/2005. *Офіційний вісник України*. 2005. №39. Ст. 2490.
6. Вегера В. М. *Встановлення розміру мінімальної заробітної плати як спосіб державного регулювання оплати праці в Україні: моногр.* Харків: Право, 2015. 168 с.
7. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: пакт ООН від 16.12.1966 р. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 4.
9. Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 09.12.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_044.
10. Європейська соціальна хартія (переглянута): Хартія Ради Європи від 03.05.1996 р. №163. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 51.
11. Конвенція РЄ «Про захист прав людини і основоположних свобод» від 04.11.1950 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
12. Пилипенко П. Д. *Право на оплату праці та його захист у Європейському суді з прав людини. Єдність і диференціація трудового права та права соціального забезпечення: матеріали III всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 листоп. 2014 р.).* Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. С. 38–41.

REFERENCES

1. Konstytutsiya Ukrayiny vid 28.06.1996 r. No. 254k/96-VR. (1996). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 30, art. 141 [in Ukrainian].
2. Protsevskyy O. I. (2014) *Metodolohichni zasady trudovoho prava*. Kharkiv: KhNADU [in Ukrainian].
3. Menger A. (1906). *Zavoyevaniye rabochim ego prav. Pravo na polnyy produkt truda v istoricheskom izlozhenii.* Sankt-Peterburg [in Russian].
4. Rishennya Konstytutsiyonoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynymy podannymy 49 narodnykh deputativ Ukrayiny, 53 narodnykh deputativ Ukrayiny i 56 narodnykh deputativ Ukrayiny shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi

- Ukrayiny (konstytutsiynosti) punktu 4 rozdil VII «Prykintsevi polozhennya» Zakonu Ukrayiny «Pro Derzhavnyy byudzheth Ukrayiny na 2011 rik» vid 26.12.2011 r. No.20-rp/2011. (2012). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny – Official Gazette of Ukraine*, 3, art. 100 [in Ukrainian].
5. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym podannym 51 narodnoho deputata Ukrayiny shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) polozhen statti 92, punktu 6 rozdil X «Perekhidni polozhennya» Zemelnoho kodeksu Ukrayiny (sprava pro postiyne korystuvannya zemelnymy dilyankamy) vid 22.09.2005 r. No. 5-rp/2005. (2005). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny – Official Gazette of Ukraine*, 39, art. 2490 [in Ukrainian].
 6. Vehera V. M. (2015) *Vstanovlennya rozmiru minimalnoyi zarobitnoyi platy yak sposib derzhavnoho rehulyuvannya oplaty pratsi v Ukrayini*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 7. Zahalna deklaratsiya prav lyudyny: pryynyata i proholoshena rezolyutsiyeyu 217 A (III) Heneralnoyi Asambleyi OON vid 10 hrudnya 1948 r. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015. [in Ukrainian].
 8. Mizhnarodnyy pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava: pakt OON vid 16.12.1966 r. (2006). *Visnyk Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny – Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 4 [in Ukrainian].
 9. Khartiya Spivtovarystva pro osnovni sotsialni prava pratsivnykiv vid 09.12.1989 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_044 [in Ukrainian].
 10. Yevropeys'ka sotsial'na khartiya (perehlyanuta): Khartiya Rady Yevropy vid 03.05.1996 r. No. 163. (2007). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 51 [in Ukrainian].
 11. Konventsiya RYe «Pro zakhyst prav lyudyny i osnovopolozhnykh svobod» vid 04.11.1950 r. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in Ukrainian].
 12. Pylypenko P. D. (2014) *Pravo na oplatu pratsi ta yoho zakhyst u Yevropeyskomu sudi z prav lyudyny. Yednist i dyferentsiatsiya trudovoho prava ta prava sotsialnoho zabezpechennya: materialy III vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 28 lystop. 2014 r.) – The right to remuneration and its protection in the European Court of Human Rights. Unity and differentiation of labor law and social security law: Proceedings of the III All-Ukrainian scientific-practical conference*. Kharkiv: Khark. nats. un-t vnutr. sprav, 38–41 [in Ukrainian].

МАРЧЕНКО ЮЛИЯ

соискатель кафедры правоведения юридического факультета
Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля

КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО НА ОПЛАТУ ТРУДА – ОДНО ИЗ ВАЖНЕЙШИХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

В статье рассмотрено оплату труда как одну из гарантий реализации конституционного права на труд. Отмечено, что конституционное право на оплату труда, как и право на труд является важнейшим социально-экономическим правом человека и гражданина, гарантированное Конституцией Украины, международно-правовыми актами и законами Украины, что дает возможность каждому получать справедливое вознаграждение за свой труд. Выделены присущие этому праву признаки, определяющие его место в системе конституционных прав человека и гражданина, закрепленных в Основном Законе Украины.

Ключевые слова: государство, конституционные права, оплата труда, работник, социально-экономические права, труд.

MARCHENKO JULIA

applicant for the Department of Law Faculty of Law East Ukrainian National Vladimir Dahl University

CONSTITUTIONAL RIGHT TO PAY – ONE OF THE MOST IMPORTANT SOCIO-ECONOMIC HUMAN RIGHTS

Problem setting. Remuneration is the main source through which the employee meets both their primary needs and the needs of a higher level. At a time when, on the one hand, the problem of meeting material needs is exacerbated, and

on the other - the transition to market relations and building a socially oriented market economy in Ukraine requires a broader outlook and highly skilled workers, wages, its level, timeliness payments are brought to the fore by life itself. Remuneration is one of the guarantees of the realization of the constitutional right to work, and, consequently, one of the most essential rights of workers.

Analysis of recent researches and publications. The issue of wages was the subject of research by such scientists as V.M. Bozhko, N.B. Bolotin, V.M. Weger, Y.M. Veres, O.V. Gaeva, N.D. Hetmantseva, S.Yu. Golovina, O.O. Ershova, M.I. Kuchma, L.I. Lazor, R.Z. Livshits, M.V. Lushnikova, A.Yu. Pasherstnik, O.I. Protsevsky, V.O. Radionova-Vodyanytska, N.M. Salikova, N.M. Khutoryan, E.B. Khokhlov, G.I. Chanisheva, O.M. Yaroshenko, and others.

Target of research to consider remuneration as one of the guarantees of realization of the constitutional right to work.

Article's main body. The constitutional right to remuneration, as well as the right to work, is the most important socio-economic right of a person and a citizen, guaranteed by the Constitution of Ukraine, international legal acts and laws of Ukraine, which allows everyone to receive fair remuneration for their work. Despite the fact that the right to remuneration is constitutional, there are still many cases when this right is not respected and citizens are forced to apply to the authorities for protection, including non-payment or improper payment of wages.

Conclusions and prospects for the development. The right to remuneration is characterized by the following features that determine its place in the system of constitutional human and civil rights enshrined in the Basic Law of Ukraine: a) is one of the fundamental human rights established by the Constitution of Ukraine, international legal acts and laws of Ukraine and recognized by most states the world; b) has economic and social components. The economic component is that a person can provide for himself and his family by means of subsistence. The social component is due to the fact that the state through a system of guarantees provides social assistance to workers and their families; c) is determined and guaranteed by the state through a system of legal guarantees; d) international normative legal acts, such as the Universal Declaration of Human Rights of 1948, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1966, the European Social Charter (revised) of 1996, and conventions play an important role in the realization of the right to remuneration. International Labor Organization, etc.; e) is guaranteed not only for citizens of Ukraine, but also for foreigners and stateless persons who are on the territory of our state on legal grounds.

Keywords: constitutional rights, employee, labor, remuneration, socio-economic rights, state.

Марченко Ю. І. Конституційне право на оплату праці – одне із найважливіших соціально-економічних прав людини. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2020. № 1 (14). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Marchenko14.pdf>